

**JUSTYNA DOROSZCZYK**

Uniwersytet w Białymstoku

## **ROLA WYWIADU AGENTURALNEGO W ZWALCZANIU ZAGROŻENIA TERRORYSTYCZNEGO**

### **The Role of Agent Intelligence in Combating the Terrorist Threat**

Contemporary international terrorism is a serious threat to the security of nation states and is a special challenge for intelligence services. One of the most effective ways to fight the terrorist threat is intelligence gathered by means of interpersonal contact – human intelligence (HUMINT). Its main purpose is to obtain reliable pre-emptive information. The article contains an analysis of the issue of terrorism and the role of human intelligence in combating the terrorist threat. The thesis of the article is the conviction that human intelligence is an indispensable method of obtaining secret information, and its effectiveness results from the involvement of the human factor, which is not subject to the limitations typical of technological methods of obtaining information. Deep infiltration of an organisation or terrorist group enhances the effectiveness of preventive services.

Keywords: terrorism, intelligence, special services, HUMINT, prevention.

### **WPROWADZENIE**

Współczesny międzynarodowy terroryzm stanowi główne zagrożenie dla globalnego bezpieczeństwa i stabilizacji. Jako element stosunków międzynarodowych terroryzm staje się kompleksowym wyzwaniem dla decydentów politycznych, jak również służb wywiadu i kontrwywiadu – państwowych agend, których zadaniem jest zdobywanie informacji wyprzedzających plany terrorystów. W kontekście

walki z tym zagrożeniem paraliżowanie zdolności operacyjnych i logistycznych grup terrorystycznych to jedno z głównych zadań służb specjalnych, które wykorzystują wywiad ze źródeł osobowych jako jedną z najbardziej wiarygodnych metod pozyskiwania informacji wyprzedzających planowany atak<sup>1</sup>.

Cechą charakterystyczną dynamiki ewolucji terroryzmu międzynarodowego jest zredukowana zależność od wsparcia finansowo-logistycznego ze strony państwa<sup>2</sup>. Zorganizowane i zrealizowane przez Al-Kaidę zamachy terrorystyczne z 2001 roku na World Trade Center i budynki Pentagonu doprowadziły do znacznego przekształcenia geopolitycznego w skali globu i wpłynęły na zmianę postrzegania zagrożeń w pozimnowojennej, wielobiegunowej rzeczywistości międzynarodowej. Jak podkreśla Ryszard Machnikowski, po atakach na centrum światowego handlu największym i najbardziej dynamicznym wyzwaniem w dziedzinie bezpieczeństwa, z którym przyszło się zmierzyć państwom zachodnich demokracji po upadku żelaznej kurtyny, stał się terroryzm<sup>3</sup>.

Ewolucja zagrożenia terrorystycznego w naturalny sposób determinuje zmianę priorytetów państwowych polityk zwalczania i neutralizacji zjawiska terroryzmu. Akcja, której ekwiwalentem jest atak terrorystyczny z wykorzystaniem różnorodnych metod i środków wywołuje reakcję w postaci nowych instytucjonalno-organizacyjnych rozwiązań ukierunkowanych na prewencję i walkę z zagrożeniem ze strony grup konsekwentnie realizujących w sposób ciągły i skoordynowany praktykę terroryzmu. W ciągu ostatniej dekady operacje kontrterrorystyczne oraz wytyczne doktryn bezpieczeństwa ewoluowały. Dobrym przykładem redefinicji wytycznych, jak również zasadniczej rewizji postaw państw-decydentów wobec dynamiki terroryzmu, jest działalność amerykańskiej Wspólnoty Wywiadowczej (*Intelligence Community*), która przed atakami terrorystycznymi z 11 września była jedną z najbardziej niedocenianych, a wręcz ignorowanych elementów systemu amerykańskiego bezpieczeństwa i prewencji terroryzmu. W wyniku internacjonalizacji konfliktów etnicznych, prywatyzacji wojny przez podmioty niepaństwowe, jak również na skutek wzrastającego znaczenia aktorów niepaństwowych

<sup>1</sup> D. Laskowski, *Polskie służby specjalne*, Wydawca FNCE, Poznań 2017, s. 74.

<sup>2</sup> *Countering the changing threat of international terrorism. Report of the National Commission on Terrorism*, <https://fas.org/irp/threat/commission.html> [dostęp: 2 sierpnia 2017].

<sup>3</sup> Por. R. Machnikowski, „Globalna wojna z terrorem. Długa wojna” – jej wpływ na ład społeczny XXI wieku, „Zeszyty Naukowe WSOWL” 2013, nr 1(167), s. 36–37.

w relacjach międzynarodowych, coraz większą wagę zaczęto przywiązywać do skutecznego wywiadu agenturalnego, którego zadania koncentrują się na pozyskiwaniu kluczowych informacji z aktywności źródeł osobowych. Amerykańska Wspólnota Wywiadowcza, która monitorowała konflikty w Iraku i Afganistanie oraz globalne operacje kontrterrorystyczne, uległa transformacji, a jej struktury zostały rozbudowane w 2010 roku<sup>4</sup>.

Organizującą tezę artykułu jest przekonanie, iż sprawne i efektywnie działające służby wywiadowcze to jedna z fundamentalnych podstaw rozpoznawania, zapobiegania i neutralizowania działalności terrorystycznej. Zdolność do gromadzenia, analizowania i przetwarzania pozyskiwanych informacji, infiltracja ugrupowań potencjalnie zradyzalizowanych, monitorowanie aktywności organizacji i ugrupowań terrorystycznych to podstawa efektywnej i wymiernej w skutkach walki ze zjawiskiem terroryzmu w dobie dynamicznego rozwoju technologii informacyjnych. Wzrastająca aktywność ugrupowań terrorystycznych w Europie stanowi przesłankę redefinicji narodowych doktryn bezpieczeństwa, jak również reformowania i rozszerzania kompetencji służb specjalnych w zakresie walki z terroryzmem. Wykorzystanie potencjału wywiadu agenturalnego wzmacnia zdolności prewencyjne służb odpowiedzialnych za zwalczanie zjawiska terroryzmu, a tym samym umożliwia znaczne ograniczenie zjawiska terroryzmu.

Prewencja i zwalczanie współczesnego, dynamicznie rozwijającego się zjawiska terroryzmu międzynarodowego to walka o szczególnym charakterze. Współczesne państwa prowadzą walkę z przeciwnikiem ukrytym, niejawnym, a przez to trudnym do zidentyfikowania i rozpracowania. W dobie globalizacji przeciwnik terrorystyczny nie jest przyporządkowany do określonej szerokości geograficznej i stanowi zagrożenie transgraniczne. Neutralizacja lub całkowita eliminacja takiego zagrożenia jest problematyczna, gdyż przeciwnik jest w stanie używać przewagę dzięki asymetrii relacji państwo–aktor niepaństwowy i dyskontować braki logistyczno-operacyjne na własną korzyść. Przeciwnik terrorystyczny działa w konspiracji, a zwalczanie zakonspirowanej działalności wymaga budowy lub reformy już istniejących struktur uprawnionych do identyfikacji i neutralizacji aktywności grup i organizacji terrorystycznych. Uwzględniając charakter zagrożenia terrorystycznego oraz *modus operandi* współczesnych terrorystów,

---

<sup>4</sup> J. Foust, *Myopia: How Counter-Terrorism Has Blinded Our Intelligence Community*, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2012/11/myopia-how-counter-terrorism-has-blinded-our-intelligence-community/265130/> [dostęp: 14 lipca 2017].

kwestią szczególnej wagi jest rozwijanie wywiadu agenturalnego. Współcześni terroryści dysponują niemal nieograniczonym zasobem metod dokonywania synchronicznych, skoordynowanych ataków, które poprzedza faza planowania<sup>5</sup>. Atutem prowadzenia wywiadu ze źródeł osobowych jest możliwość rozpoznania na wczesnym etapie intencji, planów oraz celów organizacji terrorystycznej<sup>6</sup>.

Współcześni terroryści dążą do maksymalizacji efektu zniszczenia. Maksymalizacja zakresu i efektu destrukcji jest osiągana poprzez ataki w miejscach użyteczności publicznej. Celem takich ataków jest ludność, która z perspektywy spełniania żądań terrorystów jest „niedecyzyjna”. Wykorzystanie sprawnego wywiadu agenturalnego zwiększa efektywność typowania, jak i rozpracowywania środowisk terrorystycznych. Tworzenie i plasowanie sieci agenturalnej jest rozłożone w perspektywie czasowej i pracochłonne. Tworzenie skutecznego wywiadu agenturalnego jest niezwykle istotne w strategii efektywnego zwalczania zagrożenia. Jak podkreśla Bruce Hoffmann niezwykle popularny samobójczy terroryzm jest trudny do identyfikacji, lecz wywiera silny wpływ na społeczeństwo poprzez potęgowanie niepokoju i niepewności. Uwzględniając jednostkowy charakter samobójczych misji terrorystycznych, działalność służb w tym zakresie jest znacznie utrudniona, a wykrycie „samotnego wilka” wymaga doskonałego, kompleksowego rekonesansu<sup>7</sup>.

Projektowanie zmian instytucjonalno-prawnych regulacji kontrterrorystycznych powinno uwzględniać paradygmat wielu terroryzmów. Nie istnieje jeden, zdefiniowany, niezmienny terroryzm. Nie istnieje również jedna, powszechnie przyjęta przez państwa – decydentów definicja przestępstwa terrorystycznego. Walter Laquer mówi o wielu terroryzmach, które różnią się partykularyzmami wynikającymi ze specyfiki grup terrorystycznych, ich motywacji oraz celów<sup>8</sup>. Identyfikacja i rozpracowanie grupy terrorystycznej wymaga wzmocnienia i rozbudowy potencjału wywiadu agenturalnego. Podstawę nowej organizacyjnej struktury terrorystycznej, bazującej na luźno ze sobą powiązanych, dysponujących szerokim zakresem autonomii

---

<sup>5</sup> M.J. Morgan, *The Origins of New Terrorism*, „Parameters: U.S. Army War College” 2004, t. 34(1), s. 30.

<sup>6</sup> B. Hoffmann, *The Logic of Suicide Terrorism*, <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2003/06/the-logic-of-suicide-terrorism/302739/> [dostęp: 2 czerwca 2017].

<sup>7</sup> A. Wasilkow, *Агентурная разведка – надежный заслон терроризму*, <http://vprk-news.ru/articles/1103> [dostęp: 16 sierpnia 2017].

<sup>8</sup> Por. W. Laquer, *No End to War: Terrorism in the Twenty-First Century*, Continuum, New York 2003, s. 46.

komórek, jest brak czytelnej, zdefiniowanej hierarchii. Decentralizacja struktur terrorystycznych stanowi nowe wyzwanie dla zdolności rozpoznawczych i neutralizacyjnych służb realizujących zadania w zakresie strategii kontrterrorystycznych. Ogłoszenie powstania Państwa Islamskiego w 2014 roku rozpoczęło nową epokę w walce z zagrożeniem o naturze terrorystycznej. Utworzenie nowego islamskiego *quasi*-państwa eksploatującego terroryzm jako metodę straszenia i osiągania celów polityczno-ideologicznych wprowadziło nową formę aktywności terrorystycznej, która wykracza poza klasyczne rozumienie organizacji terrorystycznej. Organizacja terrorystyczna nowego typu łączy w sobie cechy organizacji terrorystycznej, grupy przestępczej, sieci terrorystycznej, jak również formacji zbrojnej<sup>9</sup>. Przemoc stosowana w ramach działań antyterrorystycznych stanowi narzędzie paraliżowania życia ludności cywilnej, ale również destabilizacji funkcjonowania państwa<sup>10</sup>. Jako że terroryzm w dobie globalizacji i nowych technologii jest zagrożeniem dla państwa, nie należy zaniedbywać wywiadu agenturalnego na rzecz techniki. Intensyfikacja działań z wykorzystaniem agentury osobowej może okazać się krokiem wzmacniającym prewencję ataków terrorystycznych.

Systemowa walka ze zdecentralizowanym zagrożeniem terrorystycznym to element asymetrycznych konfliktów o niskiej intensywności. W konfliktach o niskiej intensywności przeciwnikiem aktora państwowego jest trudny do jednoznacznej identyfikacji oraz geograficznej lokalizacji aktor niepaństwowy<sup>11</sup>. W konfliktach o niskiej intensywności aktor niepaństwowy – dżihadyzm kwalifikowany jako ruch społeczny – wykorzystuje terroryzm, partyzantkę, walkę propagandową jako metody osiągania celów<sup>12</sup>. W dobie globalizacji wartość poznawczą traci dogmat, zgodnie z którym wojny wygrywają silne podmioty państwowe<sup>13</sup>. Współczesne państwa narodowe nie są w sta-

---

<sup>9</sup> Por. B.S. Frey, *Dealing with Terrorism: Stick or Carrot?* Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham 2004, s. 155.

<sup>10</sup> M. Bożek, M. Czurek, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, *Służby specjalne w strukturze władz publicznych: Zagadnienia prawnoustrojowe*, LEX. Wolters Kluwer Business, Warszawa 2014, s. 100.

<sup>11</sup> J. Arquilla, D. Ronfeldt, *Cyber War Is Coming!* „Comparative Strategy” 1993, t. 2(2), s. 142–143.

<sup>12</sup> R. Machnikowski, *Dżihadyzm jako globalny zbrojny ruch społeczny*, w: *Ewolucja terroryzmu na przełomie XX i XXI wieku*, red. M.J. Malinowski, R. Ożarowski, W. Grabowski, Gdańsk 2009.

<sup>13</sup> Por. E. Połusznna, *Terroryzm w czasach globalizacji. Przyczynek do rozważań nad wojnami czwartej generacji*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego”, nr 15, s. 174.

nie skutecznie bronić się przed konfliktami o niskiej intensywności<sup>14</sup>. Ze względu na sieciową strukturę rozpoznanie i rozpracowanie organizacji terrorystycznej stanowi wyzwanie dla służb odpowiedzialnych za organizację i prowadzenie wywiadu ze źródeł osobowych.

Podstawą działalności współczesnych organizacji terrorystycznych jest strategia oporu niekierowanego. W strategii tej nie funkcjonuje centralny ośrodek dyspozycyjny, a rola centralnego kierownictwa, komórki kontrolującej jest zminimalizowana<sup>15</sup>. Brak ośrodka dyspozycyjnego wzmacnia elastyczność organizacji. Struktura oparta na autonomicznych komórkach wzmacnia elastyczność działania organizacji terrorystycznej oraz odporność na przedsięwzięcia kontrterrorystyczne państwa, w tym również na plasowanie przez służby specjalne agentury w strukturach organizacji<sup>16</sup>.

Zdecentralizowana struktura, nowe sposoby rekrutacji członków, rozbudowa zasobów organizacji i bezpieczeństwo funkcjonowania determinują zdolności ataku oraz zasięg organizacji terrorystycznej, jak również wpływają na utrzymywanie przez tę organizację postawy proaktywnej wobec służb specjalnych państwa – celu ataku. Proaktywność owa znacznie komplikuje proces wykrywania i rozpracowywania organizacji przez służby odpowiedzialne za zwalczanie zagrożenia terrorystycznego. W kontekście analizy wykrywalności głównym celem organizacji terrorystycznej jest zminimalizowanie ryzyka infiltracji. Wybór celów ataków, tempo operacyjne, inklinacje ideologiczne kształtują strukturę organizacyjną grupy, jak również jej mentalność<sup>17</sup>. Świadomość zdecentralizowanego charakteru struktury organizacji terrorystycznych, których podstawowe ogniwo integrujące stanowi powinowactwo ideologiczne, nie zaś kryterium organizacyjne, to istotny przyczynek rewizji pojmowania zagrożenia nieograniczonego do konkretnego terytorium. Rezygnacja z klasycznego modelu organizacji terrorystycznej i przejście do struktur zdecentralizowanych stanowi przesłankę konieczności zwiększenia skuteczności walki z tym zagrożeniem oraz wzmocnienia wywiadu ze źródeł osobowych, który pozwala na przewidywanie działań terrorystów w perspektywie

---

<sup>14</sup> R. Kłosowicz, A. Mania, *Problem upadku państw w stosunkach międzynarodowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012, s. 62.

<sup>15</sup> J. Tomaszewicz, *Strategia oporu niekierowanego w wojnie asymetrycznej*, „Przegląd Geopolityczny” 2009, nr 1, s. 161.

<sup>16</sup> Por. L. Beam, *Leaderless resistance*, [https://www.researchgate.net/publication/233097025\\_Leaderless\\_resistance](https://www.researchgate.net/publication/233097025_Leaderless_resistance) [dostęp: 28 sierpnia 2017].

<sup>17</sup> J. Kilberg, *A Basic Model Explaining Terrorist Group Organizational Structure*, „Studies in Conflict & Terrorism” 2012, t. 35 (11), s. 810–811.

długofalowej. Dzięki wywiadowi agenturalnemu możliwe jest również prognozowanie *modus operandi* organizacji, jej celów, sposobu działania. Wywiad agenturalny jest najważniejszą bronią w walce z terroryzmem, a jego rola nie powinna być minimalizowana w stosunku do wywiadu technologicznego<sup>18</sup>.

Sieciowa, zdecentralizowana struktura funkcjonowania organizacji terrorystycznych minimalizuje efektywność działań służb zorientowanych na wykrywalność i prewencję ataków terrorystycznych. Skuteczne przeciwdziałanie aktywności terrorystycznej wymaga interdyscyplinarnej perspektywy łączącej w sobie elementy ofensywne, jak i defensywne. Tworzenie sprawnego wywiadu agenturalnego wpływa na zwiększenie zdolności prewencyjnych.

## CZYNNIK LUDZKI W ZWALCZANIU SIECIOWEGO ZAGROŻENIA TERRORYSTYCZNEGO

Wzmocnienie znaczenia służb wywiadowczych, a przede wszystkim wywiadu agenturalnego, to istotny etap analizy zagrożeń i narzędzie wykrywania ich już na etapie planowania. Jednym z klasycznych instrumentów polityki kontrterrorystycznej państwa są służby specjalne. Służby te realizują działalność operacyjno-rozpoznawczą, której skuteczność jest kluczowa w przeciwdziałaniu terroryzmowi. Niemniej jednak niezależnie od tego, jak sprawnie i efektywnie służby wywiązywałyby się ze swoich zadań, ich aktywność nie likwiduje zagrożenia terrorystycznego w stopniu całkowitym. Natężenie aktywności terrorystycznej, jak i potencjał służb wywiadowczych są uwarunkowane układem sił politycznych w państwie.

Każda doktryna kontrterrorystyczna powinna łączyć w sobie elementy ofensywne oraz defensywne. Zdobywanie informacji wyprzedzających w stosunku do ataków należy do kompetencji wywiadu z wykorzystaniem źródeł osobowych, tzw. wywiadu agenturalnego. Zintegrowane podejście będące fuzją elementów ofensywnych i defensywnych stanowi spójną odpowiedź na ideologię radykalnego islamu, która stanowi alternatywę dla kontrproduktywnej promocji liberalizmu i praw człowieka na Zachodzie. Zoperacjonalizowana na potrzeby działań islamskich organizacji terrorystycznych religia

---

<sup>18</sup> C. Weldon, *Countdown to Terror. The Top-Secret Information That Could Prevent the Next Terrorist Attack on America and How CIA Has Ignored It*, Regnery Publishing, Washington 2005, s. 200.

jest substytutem ideologii, której zwalczanie powinno stać się istotnym punktem odniesienia w konstruowaniu państwowych strategii walki i praktyki przeciwdziałania radykalizacji w stronę terroryzmu<sup>19</sup>. Radykalizacja to pochodna działań indoktrynujących z wykorzystaniem ideologii. Po atakach terrorystycznych z 2001 roku radykalizacja trafiła do głównego nurtu zainteresowań europejskich agencji zajmujących się kontrterroryzmem<sup>20</sup>. Rozumienie pojęcia, mechanizmów, jak również czynników katalizujących radykalizację miało wówczas charakter naskórkowy i powierzchowny. Przyszłość miała pokazać, jak istotne znaczenie w sferze bezpieczeństwa państw odegra proces radykalizacji prowadzący w wielu przypadkach do zaangażowania się w działalność terrorystyczną.

Wzmocnienie działalności wywiadowczej, wykorzystanie wszelkich możliwych sposobów w celu ścigania terrorystów to wyznaczniki tendencji do zaostrzania walki z tym zjawiskiem. Priorytetem współczesnych państw powinna stać się prewencja ataków terrorystycznych. Organy ścigania muszą wykorzystywać pełny katalog uprawnień do zbierania informacji wywiadowczych dotyczących planów terrorystów i metod ich działania. Dobry, sprawnie działający wywiad ze źródeł osobowych zdaje się być najlepszą bronią w walce z międzynarodowym, motywowanym ideologicznie terroryzmem.

Z perspektywy prewencji terrorystycznej wywiad ze źródeł osobowych przedstawia szczególną wartość. Miarą jego skuteczności jest pozyskiwanie informacji o tożsamości, celach, planach, słabych punktach terrorystów. Jest to zadanie skomplikowane. Niemniej jednak żaden inny wysiłek polityczny nie jest ważniejszy od zapobiegania i odpowiedniego reagowania na ataki. Istnieją rozliczne przeszkody w pozyskiwaniu i dystrybucji wiarygodnych informacji na temat zagrożenia terroryzmem. Informacjom pozyskanym przez źródła osobowe, nierzadko z narażeniem życia, należy zapewnić odpowiednią ochroną. Wycieki informacji wywiadowczych do sfery publicznej znacząco redukują wartość samych informacji, a tym samym zagrażają bezpieczeństwu źródeł. Przeniknięcie informacji o charakterze wywiadowczym do sfery publicznej pełni dwie funkcje. Informacje pozyskane przez wywiad w momencie upublicznienia mogą wpłynąć

<sup>19</sup> J.S. Robins, *Battlefronts in the War of Ideas*, w: *Countering Terrorism and Insurgency in XXI Century: International Perspectives*, t. 1, ed. J.J.F. Forest, Greenwood Publishing Group, Westport 2007, s. 299–300.

<sup>20</sup> M. Ranstorp, *Understanding Violent Radicalisation. Terrorist and Jihadist Movements in Europe*, Routledge Taylor&Francis Group, New York 2010, s. 16.

na alienację przyjacielskich, sojusznicznych państw. Upublicznienie informacji wywiadowczych może skutkować ograniczeniem współpracy między państwami.

Kluczowym aspektem działalności wywiadu agenturalnego jest dostęp do unikatowych informacji. Doskonałym przykładem orientacji na jakość pozyskiwanych informacji jest sposób rekrutowania źródeł przez Centralną Agencję Wywiadowczą. Zgodnie z wytycznymi dotyczącymi prowadzenia wywiadu ze źródeł osobowych CIA rekrutuje informatorów posiadających dostęp do nigdzie wcześniej nieujawnionych informacji o planowanych atakach terrorystycznych, działaniach dywersyjnych godzących w bezpieczeństwo publiczne. Najwyższym priorytetem służb wywiadowczych jest więc rekrutacja źródeł dysponujących wiedzą o planach terrorystów, metodach przeprowadzania ataków i wszelkich technikaliach. Dysponowanie informacjami wyprzedzającymi może znacząco wzmocnić skuteczność zabiegów prewencyjnych służb<sup>21</sup>.

Infiltracja środowisk terrorystycznych poprzez wywiad agenturalny pozwala uzyskać szerszy horyzont ich działalności, zapewnia dostęp do psychiki organizacji, dzięki czemu możliwe jest skuteczne manewrowanie przeciwnikiem. Istnieje wiele niematerialnych przeszkód, które utrudniają zwalczanie zagrożenia terrorystycznego w dobie globalizacji. *Clou* pozimnowojennego terroryzmu międzynarodowego, który jest określany przez Davida Rapoporta mianem terroryzmu czwartej fali, stanowi ideologia polityczna. Współcześni terroryści dyskontują na swoją korzyść geopolityczną niestabilność<sup>22</sup>. Różna skala ataków terrorystycznych, szerokie spektrum wykorzystywanych metod oraz motywacji stwarza poważną przeszkodę skutecznej neutralizacji zagrożenia. Ponadto definiowanie terroryzmu nie jest wolne od wartościowania. Terroryzm może być definiowany jako zły, haniebny i odwrotnie – właściwy, uzasadniony wyższymi celami jako walka narodowo-wyzwoleńcza. Walka z terroryzmem, który był i jest wykorzystywany jako metoda realizacji określonych żądań i aspiracji politycznych, wymaga podejścia skoncentrowanego nie tylko na fizycznym eliminowaniu ośrodków szkoleniowych, lecz przede wszystkim redukcji znaczenia i zdolności transferowania ideologii, która stanowi fundament radykalizacji do działalności terrorystycznej<sup>23</sup>.

---

<sup>21</sup> J. Deutch, *Fighting Foreign Terrorism* (1996), [https://www.cia.gov/news-information/speeches-testimony/1996/dci\\_speech\\_090596.html](https://www.cia.gov/news-information/speeches-testimony/1996/dci_speech_090596.html) [dostęp: 4 czerwca 2017].

<sup>22</sup> D.C. Rapoport, *The Four Waves of Modern Terrorism*, „Anthropoetics” 2002, VIII, s. 63.

<sup>23</sup> L. Weinberg, A. Pedahzur, S.H. Hoefler, *The Challenges of Conceptualizing Terrorism*, „Terrorism and Political Violence” 2004, t. 16, s. 778–779.

## ROLA SŁUŻB SPECJALNYCH I WYWIADU ZE ŹRÓDEŁ OSOBOWYCH W ZWALCZANIU I PREWENCJI TERRORYZMU

Wielu badaczy zjawiska terroryzmu, a przede wszystkim Bruce Hoffmann, Morrison-Taw Carver, podkreśla kluczowe znaczenie wywiadu ze źródeł osobowych w rozpracowywaniu grup terrorystycznych. W zakresie identyfikowania i neutralizacji planowania ataków terrorystycznych przez wszelkie podmioty niepaństwowe jakość procesu gromadzenia informacji wywiadowczych ma szczególne znaczenie. Rozpoznanie intencji oraz planów, pozyskiwanie informacji o poszczególnych etapach przygotowywania zamachu terrorystycznego wymaga ulokowania wiarygodnych źródeł informacji w strukturach organizacji terrorystycznej. Plasowanie skutecznej agentury jest czasochłonne. Wymaga nie tylko czasu, lecz i operacyjnego zaangażowania, co bardzo często opóźnia kontrolowanie operacji terrorystycznej w czasie rzeczywistym.

Wykorzystanie wywiadu z osobowych źródeł informacji wzbudza liczne kontrowersje oraz wątpliwości natury moralno-prawnej. Rozlokowanie agentury – czynnika ludzkiego w strukturze organizacji terrorystycznej – wymaga werbunku źródła o określonych predyspozycjach. Źródło osobowe, przenikając do organizacji, może zostać poddane procedurze sprawdzającej poziom zaangażowania w sprawę istotną dla terrorystów. Nierzadko źródło musi przejść procedurę uwiarygodnienia zaangażowania w kwestię ważną dla organizacji terrorystycznej, aby stać się pełnoprawnym jej członkiem i zyskać dostęp do najgłębiej skrywanych informacji o planach, celach i logistyce grupy terrorystycznej. Jedną z częstych prób sprawdzenia nowego rekruta w organizacji terrorystycznej jest konieczność uczestniczenia w działalności nielegalnej<sup>24</sup>. Pozyskanie źródła doświadczonego w działaniach w ramach struktur przestępczych i instalacja źródła w organizacji terrorystycznej teoretycznie minimalizuje ryzyko moralnego uszczerbku człowieka instruowanego przez służbę wywiadowczą. Uplasowanie wiarygodnego źródła w strukturach organizacji terrorystycznej to sukces dla każdej agencji wywiadowczej. Efektywne źródło osobowe jako pełnoprawny członek organizacji terrorystycznej posiada szerszy horyzont działania prewencyjnego. W przeciwnym ra-

<sup>24</sup> B. Ganor, *Intelligence Dilemmas in the War on Terrorism. A Guide for Decision Makers*, Routledge, New York 2017, s. 51.

zie źródło może odczuwać pewnego rodzaju presję prowadzenia działalności nielegalnej. Wymóg zaangażowania w działalność sprzeczną z prawem może stanowić swego rodzaju test lojalności lub test inicjacyjny organizowany przez grupę terrorystyczną w celu wyeliminowania potencjalnego infiltratora prowadzonego z zewnątrz<sup>25</sup>.

Wprowadzenie źródła do organizacji terrorystycznej, które byłoby w stanie awansować w strukturze hierarchicznej organizacji, zmienia zakres możliwych zachowań źródła i powinien on być opracowany przed operacją. Podstawowym wyznacznikiem pracy źródła w strukturze powinna być jego wiarygodność, która wymaga zaangażowania w działalność organizacji, jak również inicjowania przedsięwzięć nielegalnych. Z raportu komisji Shamgar powołanej do zbadania przypadku morderstwa izraelskiego premiera Yitzhaka Tabina wynika, iż agenci Izraelskiej Agencji Bezpieczeństwa (*Israeli Security Agency*) działali w sprzeczności z prawem, gdyż wierzyli, iż jako agenci ISA nie podlegają postępowaniu karnemu. Służby powinny uwzględniać zakres zbrodni, w którą angażowane jest źródło, zakres ryzyka oraz potencjalne szkody wynikające z zaangażowania źródła w nielegalną aktywność. Podstawowym zagrożeniem źródła jest dekonspiracja i wykrycie przez organizację terrorystyczną.

Obiektywność informacji pozyskiwanych przez wywiad dzięki wykorzystaniu osobowych źródeł informacji budzi szereg pytań i kontrowersji<sup>26</sup>. Źródło osobowe działające w ramach organizacji terrorystycznej musi zachować obiektywizm w ocenie pozyskanych informacji. Źródło jest narzędziem służby. Jego głównym zadaniem jest dostarczenie wiarygodnych, obiektywnych danych. W większości przypadków to czynnik ludzki ulokowany w organizacji ocenia surowy materiał informacyjny. Analitycy zazwyczaj nie mają dostępu do źródeł, a w wielu przypadkach nie znają legalizacyjnej tożsamości źródła uplasowanego w organizacji terrorystycznej<sup>27</sup>. Kwestia zapewnienia pełnego bezpieczeństwa źródłu jest niemożliwa, jak również całkowita kontrola przez służby lokujące agenta. Elementem istotnym z perspektywy służb wywiadowczych jest uwiarygodnienie legendy oraz właściwa legalizacja źródła w środowisku funkcjonowania danej organizacji terrorystycznej.

---

<sup>25</sup> *Ibidem*, s. 52.

<sup>26</sup> P. Knightly, *The Cambridge Spies*, [http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/cold-war/cambridge\\_spies\\_01.shtml](http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/cold-war/cambridge_spies_01.shtml) [dostęp: 15 lipca 2017].

<sup>27</sup> M. Boicu, D. Marcu, D. A. Schum, G. Tecuci, *Intelligence Analysis as Discovery of Evidence, Hypotheses, and Arguments. Connecting the dots*, Cambridge University Press, Cambridge 2016, s. 147.

Jak podkreśla Krzysztof Lidel, skuteczny system przeciwdziałania powinien opierać się na czterech filarach: rozpoznaniu, zapobieganiu, zwalczaniu oraz likwidacji potencjalnych skutków zamachu terrorystycznego<sup>28</sup>. W dokumencie przyjętym przez Radę Unii Europejskiej w 2005 roku rozpoznanie, zapobieganie, zwalczanie oraz reagowanie na skutki zamachu stanowią fundament europejskiej koncepcji walki ze zjawiskiem terroryzmu<sup>29</sup>. Niemniej jednak pomimo istniejących uregulowań koncepcyjnych żadnemu z państw nie udało się jak dotąd wypracować niezawodnego systemu neutralizacji zagrożenia terrorystycznego. W dobie wzrastającej mediatyzacji życia, dynamicznego rozwoju technologii transmisji danych głównym i jednocześnie najbardziej czułym źródłem informacji pozostaje człowiek.

Plasowanie agentury w środowiskach terrorystycznych o wysokim potencjale radykalizacyjnym lub ekstremistycznych jest najskuteczniejszym, lecz najbardziej pracochłonnym, sposobem pozyskiwania wiarygodnych informacji, które mogą przyczynić się do minimalizacji lub znacznego ograniczenia zagrożenia terrorystycznego. Sukcesy w wykrywaniu spisków terrorystycznych, w tym aresztowania terrorystów w Europie, są efektem wydajnej pracy służb wywiadowczych, o których sukcesach media informują opinię publiczną sporadycznie. Wywiad agenturalny, który pozwala na uzyskiwanie informacji wyprzedzających, pozwala na wczesne rozpoznanie zagrożenia oraz rozpracowanie grupy terrorystycznej.

Wykorzystanie potencjału plasowanych zasobów agenturalnych to domena służb specjalnych, lecz to wielopoziomowa współpraca wywiadowcza pełni kluczową rolę w rozpoznawaniu i zwalczaniu konkretnego zagrożenia terrorystycznego.

Dynamiczny, nieprzewidywalny charakter zjawiska, jakim jest terroryzm, wymaga interdyscyplinarnej strategii walki łączącej w sobie koordynację działań wywiadowczych z wykorzystaniem osobowych źródeł informacji, jak również konsolidację współpracy wywiadowczej między państwami. Ataki terrorystyczne z 11 września zmieniły podejście światowych decydentów do nowych zagrożeń ze strony aktorów niepaństwowych, które uwidoczniły się po zakończeniu zimnej wojny. Uchwalenie *Patriot Act* w 2001 roku w reakcji

---

<sup>28</sup> *Służby specjalne w walce z terroryzmem*, [http://www.cbnt.collegium.edu.pl/index.php?option=com\\_content&view=article&id=84:suby-specjalne-w-walce-z-terroryzmem-islamistow&catid=34:analizy-i-raporty](http://www.cbnt.collegium.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=84:suby-specjalne-w-walce-z-terroryzmem-islamistow&catid=34:analizy-i-raporty) [dostęp: 6 lipca 2017].

<sup>29</sup> *The European Union Counter-Terrorism Strategy*, 14469/4/05 REV4, Bruksela 2005, <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014469%202005%20REV%204> [dostęp: 3 lipca 2017].

na zamachy terrorystyczne z 11 września wywołało poważne skutki polityczne w skali międzynarodowej, a przede wszystkim wpłynęło na zmianę pozycji, roli i znaczenie służb wywiadowczych w zwalczaniu terroryzmu. Uchwała *Patriot Act* wpłynęła na wzmocnienie kompetencji służb odpowiedzialnych za prewencję oraz zwalczanie zagrożenia terrorystycznego<sup>30</sup>. Agencje wywiadowcze i organy ścigania wzmocniły współpracę, aby skuteczniej neutralizować i likwidować sieci terrorystyczne. Wiele państw na skutek wymienionych ataków zaostrzyło prawo antyterrorystyczne oraz podjęło działania związane z likwidacją i blokowaniem kanałów finansowania działalności terrorystycznej. Kwestie bezpieczeństwa coraz częściej zaczęły dominować w dyskursie publicznym i w niemalże każdej dziedzinie funkcjonowania społeczeństw zachodnich. Lata 2000, 2005 i 2016 zapisały się w historii konfliktów jako lata ewolucji terroryzmu o profilu dżihadystycznym. Ataki terrorystyczne z 2000 i 2005 roku zarysowały dynamiczny rozwój zjawiska, jakim jest terroryzm międzynarodowy zdominowany przez ugrupowania dżihadystyczne<sup>31</sup>.

Nowe struktury sieciowe działania organizacji terrorystycznych zapoczątkowane przez sposób funkcjonowania mocodawcy ataków terrorystycznych Al-Kaidy-bazy doprowadziło do wykształcenia nowej sieciowej struktury terrorystycznej, której komórki charakteryzuje autonomiczność oraz brak klarownej, zdefiniowanej hierarchii. Zdecentralizowana sieć komórek terrorystycznych zdolnych do synchronicznego działania, przenikania w struktury społeczeństw Zachodu stanowi wyzwanie dla wywiadu, którego istotną część stanowią informacje pozyskane od źródeł osobowych.

Ze względu na strategię tworzenia nowych, nieznanych wcześniej frontów walki przez ugrupowania terrorystyczne oraz umiejętne wykorzystywanie przez terrorystów efektu medialności ataku terrorystycznego i potencjalnych korzyści wynikających z nagłaśniania tego faktu przez agencje informacyjne konieczne jest szerokie i świadome sięganie do źródeł wywiadu osobowego w strukturach terrorystycznych. Medialna transmisja i opracowanie ataku terrorystycznego oraz sylwetek terrorystów służy nagłośnieniu haseł i żądań organizacji terrorystycznych. W obliczu dynamicznie ewoluującego zjawiska

---

<sup>30</sup> *Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism*, „Public Law” 2001, s. 107–156, <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ56/html/PLAW-107publ56.htm> [dostęp: 9 lipca 2017].

<sup>31</sup> A.D. Svendsen, *Intelligence Cooperation and the War on Terror: Anglo-American Security Relations after 9/11*, Routledge, New York 2009, s. 39.

terroryzmu podstawą jest strategia neutralizacji i rozpoznania działalności terrorystów na etapie planowania ataku.

Źródło uplasowane w ramach struktury organizacji terrorystycznej może nawiązać kontakt z podmiotami posiadającymi określoną, specyficzną wiedzę na dany temat, który jest ważny dla służby lokującej źródło w środowisku. Informacje pozyskiwane przez źródło powinny spełniać wymogi służb wywiadowczych, jak i kontrwywiadowczych. Podstawą działania każdej służby wywiadu jest informacja podlegająca analizie i przekształcona w swoisty produkt wspierający działania podmiotu zlecającego, którym w przypadku działań kontrterrorystycznych jest państwo. Jak podkreśla R.J. Hughbank i D. Githens wywiad jest zarówno procesem, jak i produktem, który odgrywa istotną rolę w dyplomacji oraz działaniach wojennych. Umiejętność wykorzystania technologii informacyjnych zaczyna dominować w konfliktach międzynarodowych, w których coraz większą rolę sprawczą odgrywają podmioty o naturze niepaństwowej, a więc także organizacje terrorystyczno-dywersyjne<sup>32</sup>.

Analiza i przetwarzanie informacji wywiadowczych to procesy najważniejsze w ofensywnych i defensywnych strategiach walki ze zjawiskiem terroryzmu. Dopełnieniem wartości wywiadu ze źródeł osobowych ulokowanych w strukturach organizacji terrorystycznej jest wywiad technologiczny. Terroryzm jako zjawisko o motywacjach ideologiczno-politycznych stanowi nie tylko wyzwanie dla wywiadu z wykorzystaniem czynnika ludzkiego. Wywiad technologiczny i agenturalny powinny stanowić wzajemnie uzupełniającą się kompozycję zwiększającą możliwości skutecznego przeciwdziałania zagrożeniu terrorystycznemu.

Wykrywalność działalności terrorystycznej na etapie planowania zamachu jest problematyczna i wymaga nie tylko określonych zasobów, ale także umiejętności werbunku oraz lokowania źródeł osobowych, których efektywne wykorzystanie może zwiększyć zdolności prewencyjne i neutralizacyjne struktur odpowiedzialnych za walkę ze zjawiskiem terroryzmu. Dobrze rozwinięta sieć wywiadowcza jest więc niezbędnym zasobem narodowych strategii kontrterrorystycznych. W efekcie wysoko rozwinięty potencjał służb wywiadowczych państwa stanowi fundament efektywnego zwalczania aktywności terrorystycznej. Konspiracyjny charakter funkcjonowania

---

<sup>32</sup> R.J. Hughbank, D. Githens, *Intelligence and Its Role in Protecting against Terrorism*, „Journal of Strategic Security” 2010, nr 1(3), s. 33–34.

organizacji terrorystycznych, wykorzystywanie zdecentralizowanej struktury sieciowej, zjednoczenie na bazie wspólnej idei – czynnika niematerialnego – jest sposobem na minimalizację ryzyka infiltracji z zewnątrz. Rozwój sieci informacyjnych i wielopoziomowa, ukontekstwowiona inwigilacja organizacji terrorystycznych jest elementem kompleksowych strategii kontrterrorystycznych. Każda metoda pozyskiwania informacji wywiadowczych powinna być uzupełniana przez komplementarną. Wzajemne uzupełnianie metod pozyskiwania informacji wywiadowczych umożliwia organizację kompleksowego, wielopoziomowego rozpoznania aktywności organizacji terrorystycznej, co determinuje skuteczność prewencji ataków oraz prób zamachów terrorystycznych w skali całego świata.

Wielu badaczy kwestii wykorzystania wywiadu agenturalnego w prewencji terroryzmu stwierdza, iż metoda pozyskiwania informacji wywiadowczej z wykorzystaniem osobowego źródła informacji implikuje ryzyko zagrożenia bezpieczeństwa lokowanego źródła. Upowszechnienie i rozwój fundamentalizmu islamskiego stanowi wyzwanie dla zdolności rozpoznania aktywności grup terrorystycznych, a wywiad z wykorzystaniem źródeł osobowych jest w stanie dostarczyć informacji o planach organizacji. Potencjał wywiadu ze źródeł osobowych wymaga wykalkulowanej i obliczonej na efekt rekrutacji właściwych źródeł. O powodzeniu działalności wywiadowczej w znacznym stopniu decyduje rozpoznanie sytuacji, w której ma funkcjonować przygotowywane źródło informacji<sup>33</sup>. Asymetryczne zagrożenie wymaga wykorzystania asymetrycznych metod walki, której jednym z narzędzi jest wywiad agenturalny.

Funkcjonowanie globalnych sieci terrorystycznych stanowi poważne zagrożenie i wyzwanie dla funkcjonowania agencji wywiadowczych. Niemniej jednak zagrożenie ze strony organizacji transnarodowych nie jest nowe. Wywiadowcze rozpracowywanie organizacji terrorystycznych jest znane od czasów Rewolucji Francuskiej. Utworzenie tzw. *chambers noire* – czarnych gabinetów dało początek procederowi przechwytywania tajnej korespondencji przez służby wywiadowcze. Ustanawiając czarne gabinety, francuskie służby skutecznie identyfikowały anarchistów i wszelkiego rodzaju radykałów<sup>34</sup>. Na przestrzeni wieków walki z zagrożeniem ze strony radykalnych

---

<sup>33</sup> S. Ekici, H. Akdoğan, E. Ragab, R. Warnes, *Countering Terrorists Recruitment in the Context of Armed Counter – Terrorism Operations*, IOS Press, Washington 2016, s. 233.

<sup>34</sup> D. Khan, *Back When Spies Played by The Rules*, <http://www.nytimes.com/2006/01/13/opinion/back-when-spies-played-by-the-rules.html> [dostęp: 4 lipca 2017].

ugrupowań to właśnie informacja była podstawą zwalczania zagrożeń destabilizujących ład społeczno-polityczny.

Współczesne zwalczanie terroryzmu przy wykorzystaniu służb wywiadowczych i wywiadu ze źródeł osobowych potwierdza aktualność niektórych rozwiązań walki z radykalizmem z przeszłości. Szczególnym aspektem, który wpływa na charakter operacji wywiadowczych, jest standardyzacja praktyk wywiadowczych, jak również zmiana natury konfliktów na skutek zwiększenia roli sektora prywatnego w praktyce szpiegostwa, kontroli i analizy wywiadowczej. Podstawowym i dominującym aspektem determinującym charakter działań wywiadowczych jest współczesny, trudny do zidentyfikowania, przeciwnik, jakim są hybrydowe sieci terrorystyczne działające w układzie globalnym<sup>35</sup>.

Wywiadowcza ekspertyza zawsze zawiera w sobie tzw. wartość dodaną, która może być zdyskontowana w procesie podejmowania decyzji przez władze państwowe. Służby wywiadowcze i decydenci polityczni funkcjonują w różnych wymiarach, a przy tym wykorzystują odmienne instrumentarium pojęciowe do interpretacji i opisu rzeczywistości, co bardzo często staje się czynnikiem zaburzającym komunikację, a tym samym rzutuje w sposób pośredni na skuteczność zwalczania i prewencji zagrożenia terrorystycznego<sup>36</sup>. Współczesnym, najbardziej aktualnym wyzwaniem dla służb zwalczających terroryzm jest ewolucyjna zmiana taktyki i dostosowywanie jej do warunków rozwoju technologicznego.

Skuteczne przeciwdziałanie terroryzmowi jest uzależnione od efektywnego wykorzystania wywiadu z osobowych źródeł informacji. Wywiad osobowy zakłada pozyskiwanie informacji za pośrednictwem źródła posiadającego dostęp do strategicznie istotnych informacji, które mogą zapobiec atakowi terrorystycznemu. Wywiad z pozycji źródeł osobowych jest kwalifikowany jako najmniej kosztowna dyscyplina działalności wywiadowczej. Pomimo stosunkowo niskich kosztów prowadzenia wywiadu agenturalnego niewątpliwie jest to jedna z najtrudniejszych, a jednocześnie wymagających metod pozyskiwania informacji. Wywiad ze źródeł osobowych stwarza zagrożenie dla samego źródła, ponieważ lokowanie w strukturach organizacji terrorystycznych lub przestępczych wiąże się z narażeniem życia i zdrowia źródła.

---

<sup>35</sup> J.E. Sims, B. Gerber, *Transforming U.S. Intelligence*, Georgetown University Press, Washington 2005, s. 20.

<sup>36</sup> R.Z. George, J.B. Bruce, *Analyzing Intelligence: National Security Practitioners Perspectives*, Georgetown University Press 2014, s. 10.

W zwalczaniu zagrożenia terrorystycznego istotny jest więc nie tylko wywiad wykorzystujący najnowocześniejsze technologie, które mają swoje zastosowanie w misjach antyterrorystycznych, lecz prowadzenie wywiadu z wykorzystaniem osobowych źródeł informacji, który wymaga wysokiej świadomości organów władzy związanej z ryzykiem zaangażowania czynnika ludzkiego<sup>37</sup>.

## WYWIAD AGENTURALNY W DOBIE INTERNETU – WYKRYWALNOŚĆ SAMOTNYCH WILKÓW

Właściwe rozpoznanie środowisk terrorystycznych jest fundamentalnym elementem strategii walki z terroryzmem, której bazę powinno stanowić wykorzystanie kombinacji technologii informacyjnych i wywiadu agenturalnego. Wywiad polegający tylko i wyłącznie na środkach technologicznych staje się impotentny, a tym samym nieskuteczny w zwalczaniu i prewencji zagrożenia terrorystycznego. Niemniej jednak w dobie radykalizacji, dynamicznego rozwoju nowych mediów, technik oraz środków komunikacji rozbudowa wywiadu ze źródeł osobowych jest kluczowa w rozpracowywaniu zdecentralizowanych, hybrydowych struktur terrorystycznych. Rozpracowywanie i rozbijanie grup terrorystycznych nowego typu to zadanie każdego wywiadu agenturalnego, a większość skutecznych ataków terrorystycznych jest efektem niedostatecznego wywiadu osobowego bądź jego całkowitego braku.

Wywiad z pozycji osobowych źródeł dostarcza najważniejszych informacji dla analityków i pochłania znaczną część budżetu wywiadu. Wywiad z wykorzystaniem osobowych źródeł informacji jest najstarszą dyscypliną wywiadowczą, o której przeciętny odbiorca dowiaduje się z przekazów medialnych. Istnieje duże prawdopodobieństwo, iż atak terrorystyczny z 2001 roku to efekt zaniedbania i zignorowania potencjału wywiadu z osobowych źródeł informacji<sup>38</sup>.

W przeciwieństwie do procederu pozyskiwania informacji wywiadowczych z użyciem technologii oraz nowych kanałów komunikacji to wywiad z wykorzystaniem osobowych źródeł informacji jest fundamentem pracy wywiadowczej, a zarazem metodą pozyskiwania weryfikowalnych informacji wyprzedzających. Służby specjalne dysponują

---

<sup>37</sup> A.D.M. Svendsen, *Intelligence Cooperation and the War...*, s. 44.

<sup>38</sup> P. Gill, M. Phythian, *Intelligence in an Insecure World*, Polity Press, Cambridge–Molden 2006, s. 77.

różnorodnymi narzędziami zwalczania zagrożenia terrorystycznego, jednakże to sprawny wywiad agenturalny jest w stanie dostarczyć szczegółowych informacji o psychice organizacji terrorystycznej. Dostęp do wiadomości istotnych z perspektywy prewencji i zwalczania zagrożenia terrorystycznego, możliwość prowadzenia skoordynowanej, wielopoziomowej gry z przeciwnikiem wpływają na jakość uzyskiwanych przez wywiad informacji. Nie ulega kwestii, iż wywiad ze źródeł osobowych dostarcza informacji o prywatnej, mentalnościowej sferze działalności organizacji terrorystycznej.

W dobie dynamicznie ewoluujących metod i środków działania nowej, sieciowej struktury organizacji terrorystycznych nawet najgłębsza inwigilacja grup terrorystycznych, jak i przenikanie do środowisk zagrożonych radykalizacją w celu ich rozpracowania i neutralizacji nie wyeliminuje zagrożenia terrorystycznego w stopniu całkowitym<sup>39</sup>. Głównym problemem w walce z islamskim zagrożeniem terrorystycznym nie jest gettoizacja społeczności muzułmańskiej w Europie Zachodniej, postrzegana jako pochodna słabej asymilacji wyznawców islamu z kulturą państw europejskich, a zmiana taktyki i przeformułowanie *modus operandi* terrorystów.

Współcześni terroryści dostosowują taktykę i sposób działania do tego, co dzieje się na świecie. Nie ulega wątpliwości, że penetracja agenturalna jest szczególnie skuteczna w przypadku grup zorganizowanych, o klarownej strukturze i zdefiniowanej hierarchii. Znacznie trudniej jest identyfikować terrorystów działających jako tzw. samotne wilki, funkcjonujące poza strukturami organizacji i radykalizujący się w przestrzeni wirtualnej z użyciem różnego rodzaju kanałów *social media*, które są wykorzystywane jako narzędzia transmisji określonego, sprofilowanego przekazu ideologicznego – oferty danej organizacji terrorystycznej. Działanie terrorystów poza strukturą minimalizuje szanse na pełne wykorzystanie potencjału wywiadu ze źródeł osobowych. Funkcjonowanie terrorysty w ramach zorganizowanej struktury umożliwia pełniejszą inwigilację, namierzenie, a tym samym zwiększa możliwości skutecznego działania wywiadu agenturalnego. Uwikłanie napastnika w strukturę organizacyjną przekłada się na zwiększenie wykrywalności, głównie ze względu na poszerzone pole działania wywiadu ze źródeł osobowych. Z perspektywy służb specjalnych samotny terrorysta jest trudny do inwigilowania

---

<sup>39</sup> J.H. Norwitz (ed.), *Armed Groups: Studies in National Security, Counterterrorism and Counterinsurgency*, U.S. Naval War College, New Port 2008, s. 126.

i rozpracowania. Analogiczną przeszkodą w zwalczaniu terroryzmu jest czysta kartoteka potencjalnego terrorysty, a tym samym ograniczenie możliwości skutecznej prewencji.

Odpowiednia penetracja agenturalna środowisk terrorystycznych umożliwia wyprzedzenie ataku terrorystycznego, lecz nie eliminuje samego zagrożenia. Rozpoznanie grup i środowisk terrorystycznych jest kluczowym elementem redukcji skali zjawiska. Równie istotne jest rozpoznawanie mechanizmów radykalizacji, a nie tylko i wyłącznie realizacja technicznych aspektów zwalczania zjawiska. Dynamika zjawiska, zgodnie z którą to terroryści narzucają czas, miejsce i *modus operandi* ataku, stanowi wyzwanie dla gotowości służb do skutecznej prewencji ataku.

Skuteczna prewencja, zapobieganie terroryzmowi czy likwidacja skutków zamachu terrorystycznego to nie tylko zadanie służb specjalnych. To również wyzwanie dla wartości i swobód obywatelskich, które społeczeństwa zachodnie będą musiały poświęcić w imię bezpieczeństwa. Swoiste, nowe zagrożenie dla bezpieczeństwa stanowią europejscy rekruci Państwa Islamskiego, którzy powracają do Europy i mogą organizować się w uśpione komórki terrorystyczne zdolne do ataku w każdym miejscu z wykorzystaniem najbardziej prymitywnych, lecz o zweryfikowanej skuteczności, środków i metod, do których należy atak z wykorzystaniem samochodu ciężarowego. Jest to nowa sytuacja, która wymaga odpowiedniej reakcji decydentów państw europejskich odpowiedzialnych za funkcjonowanie i zadaniowanie służb zwalczających terroryzm. Kluczowa jest świadomość, iż siła współczesnego terroryzmu tkwi w decentralizacji struktury organizacji terrorystycznej, która ze względu na praktykę wykorzystywania trudnych do zidentyfikowania sieci wsparcia stanowi przesłankę do konsolidacji potencjału wywiadu ze źródeł osobowych<sup>40</sup>.

---

<sup>40</sup> M. Monaghan, S. Prideaux, *State Crime and Immorality: The Corrupting Influence of the Powerful*, Policy Press, Bristol 2016, s. 79.